

Vážené dámy, vážení páni,

dovoľte, aby som pri tejto krásnej udalosti, akou je prvá písomná zmienka o našej obci, privítal v mene obce Špačince a v mene svojom našich vzácných hostí:

pán dekan fakulty prírodných vied pri UCM – doc. Hostín Stanislav

vážený pán starosta Kátloviec – Pavol Johanes

pán starosta obce Radošovce – Miroslav Remenár

pán starosta obce Malženice Miroslav Macko

a samozrejme Vás, rodákov, milých hostí a domácich Špačinčanov a Špačinčanky.

Načriem trocha do archívov a histórie - naša obec bola postavená po oboch stranách starej cesty a súbežne s ňou tečúceho potoka. Nevieme s istotou povedať kedy. Môžeme sa to iba domnievať. Je ale jasné, že na začiatku druhého tisícročia tu už Špačince boli. V zoborskej listine z roku 1111, ktorú vydal kráľ Koloman I. a je uložená v arcibiskupskom archíve v Nitre sa Špačince prvýkrát spomínajú. Spomínajú sa aj v listinnom materiáli z roku 1204 POSONIUM MAIUS, kde sa tvrdí, že naša obec bola od neznáma majetkom bratislavskej kapituly a uvádzajú sa pod názvom SPACHA. Podľa záznamov jazykovedy takúto podobu dostávali slovenské dediny v X. storočí nášho letopočtu. Keď sa koncom IX. a v priebehu X. storočia usadili medzi slovenské obyvateľstvo našej dediny starí Maďari, prevzali do maďarskej reči aj meno Spáca (Špáča). Takto sa úradne (po maďarsky) menovali Špačince až do roku 1898, kedy ich premenovali na Ispácza. To je historický dôkaz, že naša dedina tu bola dávno pred príchodom Maďarov do Dunajskej kotliny.

O starobylosti Špačiniac môžeme usudzovať aj z jestvovania kostola. Už v dávnoteku – v prvých časoch pokresťančovania Slovanov – tu bol postavený drevený kostol. Je isté, že stál na tom mieste, kde stojí terajší, ktorý je z roku 1332 uvedený ako farský. Bol opevnený. Po opevnení dnes už niet pamiatky, okrem umelého kopca, na ktorom stojí kalvária. Z kopca bol voľakedy rozhľad do Považia. Miesto, na ktorom stojí náš kostol, plne vyhovuje predpisom, ktoré stanovil pre stavbu prvých kostolov uhorský kráľ Štefan na začiatku X. storočia.

V roku 1430 dostali Špačince mestské práva. V písomnostiach sú označované ako oppidum, čo znamenalo mesto, menšie vidiecke mestečko. V roku 1669 dostala obec právo jarmokov.

V roku 1699 mali Špačince pivovar a liehovar postavený bratmi Koppelovcami.

Historicky sme boli poznačení aj tatárskymi, tureckými a kuruckými prepadmi v 16. a 17. storočí. V Bočkajovom a Tokolyovom povstaní bola naša dedina spustošená, kostol aj fara boli zničené. Obnovili sa až v roku 1711. Špačince boli 80 rokov farskou filiálkou Bohdanoviec.

Tu končí stručná kronika starých Špačiniac.

Nové obdobie Špačiniac bolo poznačené aj nezmyselnými vojnami. V prvej svetovej vojne položilo životy 43 mladých a v druhej svetovej vojne dvaja naši občania.

Až do konca druhej svetovej vojny bolo špačinské obyvateľstvo závislé na poľnohospodárstve. Po druhej svetovej vojne došlo k rozmachu obce. Rozširovala sa bytová výstavba, rozvíjalo sa poľnohospodárstvo – vzniklo tu JRD a SŠM, postavil sa nový kultúrny dom, ktorý bol svojho času ako skvost v širokom okolí. Občania si ho postavili svojpomocne,

podobne ako dom smútku a terajší obchodný dom Jednota. Ako jedna z mála obcí sme mali medzi prvými plynofikáciu obce. Je veľa vecí, veľa akcií, veľa stavieb, ktoré by stáli za zmienku, ale nie je priestor spomenúť všetko.

Za všetkým čo sa urobilo v tejto obci stáli ľudia. Budovanie našej dediny je poznačené viacerými osobnosťami. Treba spomenúť starostov od začiatku vzniku spoločného štátu s Českom ako Alexander Kollár starší, Rafael Kubiš, Lenhard Turaz, Karol Ťažký – všetko osobnosti starostov z čias tzv. Prvej republiky. Počas vzniknutého slovenského štátu v roku 1939 na čele obce bol vládny komisár Vincent Vavro, ktorý v novembri 1939 zomrel a na jeho miesto okresný úrad vymenoval Jána Jágera. V roku 1943 bola funkcia zrušená a bol menovaný starosta Ján Turaz. Po skončení druhej svetovej vojny vznikli národné výbory a predsedom sa stal Augustín Mišovič. Vo voľbách 1946 bol za predsedu MNV zvolený Karol Ťažký a v roku 1948 Ján Januščák. Od roku 1954 až do roku 1964 bol predsedom MNV Štefan Ivančík a od roku 1964 do roku 1971 bol na čele obce JUDr. František Strečanský. Po ňom sa stal na 14 rokov predsedom Jozef Páleník a od roku 1985 až do roku 2010 Ľubomír Matlák. Toto je plejáda ľudí, ktorí stáli na čele obce počas jej vývoja. No nielen oni stoja za výsledkami, ľudí je veľmi veľa. Všetci prinášali určité obete, okrádali svoje rodiny o svoju prítomnosť, ale pre obec s nadšením tvorili hodnoty, obec sa budovala.

Pri tvorbe hodnôt vždy stáli aj poslanci a zástupcovia občanov, zamestnanci Obecného úradu alebo Miestneho národného výboru.

Ak hovoríme o histórii, tak čerpáme zo zdrojov, ktoré zaznamenali kronikári p. Leonard Čerešňák a Karol Hrončo a teraz kronikárka p. Zlatka Matláková.

Nesmieme zabudnúť na nášho rodáka Jozefa Strečanského – saleziána, hudobníka, kňaza a skladateľa, Leopolda Sersena – kňaza, saleziána a výtvarného umelca, na naše rehoľné sestry a kňazov, ktorí pôsobili a pôsobia v rôznych rádoch a misiách, pomáhali tým, ktorí to najviac potrebovali a potrebujú. Pri tejto duchapľnej a zmyslupľnej činnosti nie je vôbec potrebné zviditeľňovať pôvod, lebo už to samo o sebe svedčí, že títo ľudia majú srdce na správnom mieste.

Obec sa hlási aj k svojim rodákovi, Anna Blanáriková-Chmelková – majsterka Európy v behu na 400 m z Budapešti, majsterka ČSSR, účastníčka OH v Mexiku v roku 1968.

Hlásime sa k svojim majstrom Slovenska v pozemnom hokeji z roku 1954, čo je prenikavý úspech obce.

Dobré meno obce dlhodobo reprezentujú stolní tenisti, ktorí hrajú tretiu najvyššiu súťaž.

Futbalové mužstvo a jeho reprezentácia v 70-tych rokoch bola fenoménom danej doby.

História spomína, pamätá a nezabúda na ľudí, ktorí tu tvorili nezabudnuteľné divadlá, bolo to obdobie, kedy divadlo bolo samozrejmosťou a súčasťou diania v obci.

Pamätajme na pedagógov, ktorí od roku 1713 fungovali v Špačinciach a zvyšovali gramotnosť obyvateľstva a vytvárali duchovné hodnoty.

Pamätáme na dobrovoľných hasičov, ich vznik a historické a kultúrno-spoločenské miesto v dianí obce.

História nezabúda ani na činnosť dobrovoľných organizácií, ktoré svojou činnosťou pozitívne ovplyvňovali dianie v obci.

Reprezentácia obce manželmi Dorotkovcami zviditeľňuje obec za hranicami regiónu.

A najväčším reprezentantom obce je naša Folklórna skupina Špačinčanka, ktorá v oblasti kultúry dlhodobo zviditeľňuje obec Špačince. Z tohto miesta sa pred nimi skláňam a vyslovujem celej FS hlbokú pochvalu.

V súčasnosti obec dynamicky napreduje prílivom nových obyvateľov. Sú rozostavané tri stavebné obvody a štvrtý sa pripravuje. Je potrebné prispôbovať tomuto rastu aj infraštruktúru. Nároky obyvateľov rastú. Súčasný trend je náročnejší. Náročnejší z pohľadu občana a jeho nárokov a náročnejší z pohľadu obce a jeho možností. Možnosti často nie sú v rovnováhe s tým, čo občan požaduje. Finančné toky príjmov obce sú závislé od prerozdelenia daní od štátu a daní od právnických a fyzických osôb a obyvateľstva v obci. No nie vždy je pravidlom, že plánované podielové dane na obce sú v súlade s realitou.

Aké sú vízie obce do budúcnosti ?

Rozbehli sme revitalizáciu obce, kde chceme urobiť krásny stred obce s amfiteátrom, fontánou a oddychovou zónou, s chodníkmi na Hlavnej ulici a opravou ciest Poštová a časť ulice Ulička. V tomto roku sa urobila čiastočná rekonštrukcia ústredného kúrenia v ZŠ za 113.000,- € a rozširujeme zberný dvor o zberné plochy, oplotenie, osvetlenie a techniku za cenu 198.000,- €.

Vo víziách nasledujúcich plánov je podpora výstavby 22 bytových jednotiek, rekonštrukcia verejného osvetlenia, rekonštrukcia prilahlých ciest a kultúrneho domu. Všetko sú to plány závislé na výzvach a grantoch ROP, ktoré dáva EU.

Naša obec má dlhú a peknú históriu. Je popretkávaná kladmi aj zápornmi, je popretkávaná radosťami a slasťami, výhrami ale aj porážkami, nesieme v sebe aj nezmyselné boje a vojny, ale je to naša história, ku ktorej sa budeme vždy hrdo a hlasito hlásiť. Zo svojej histórie nezaprieme ani jedinú minútu, ani jedného človeka. História si vážime a cez históriu budujeme súčasnosť a budeme budovať krajšiu budúcnosť našej obce.

Mgr. Július Zemko, starosta obce dňa 8.X.2011 na slávnostnej akadémii v KD Špačince